8. 3. 2012

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Právní prostředky obrany proti katalogovým podvodům

Podvody tzv. katalogových společností jsou v praxi zaměřeny zejména na malé a střední podnikatele. Podstata katalogového podvodu spočívá v tom, že katalogová společnost rozesílá registrační formuláře, které na první pohled vypadají jako výzvy k bezplatné registraci, aktualizaci či doplnění údajů v katalogu podnikatelů. U adresáta je tak vyvolán mylný dojem, že nabízená služba bude zcela bezplatná. Nicméně formulář zároveň obsahuje nenápadné ustanovení (často drobným písmem) o tom, že se ve skutečnosti jedná o úplatnou službu. Kromě toho není výjimkou, že formulář obsahuje rozhodčí doložku, ujednání o volbě cizího práva nebo příslušnosti cizího soudu. I proto se katalogovými podvody již několikrát zabýval také Evropský parlament[1]. Na úrovni Evropské unie však zatím žádná legislativní opatření proti katalogovým podvodům přijata nebyla. Níže uvádíme nástin právních možnosti obrany proti tomuto nekalosoutěžnímu jednání podle českého práva.

Ochrana poskytovaná ustanoveními obchodního zákoníku o nekalé soutěži

Ustanovení obchodního zákoníku o nekalé soutěži [§ 46 odst. 5 ve spojení s § 55 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník (dále též jen „ObchZ“)] sankcionují smlouvy uzavřené na základě klamavého katalogového formuláře absolutní neplatností. Uvedená ustanovení byla do obchodního zákoníku vložena zákonem č. 152/2010 Sb. s účinností od 1.7.2010. Tato novela rozšířila § 46 ObchZ o nový odstavec 5, který stanoví, že *„inzerce v rámci podnikatelské činnosti a pro účely hospodářského styku, která nabízí registraci v katalozích, jako jsou zejména telefonní a jiné seznamy, prostřednictvím platebního formuláře, složenky, faktury, nabídky opravy nebo jiným podobným způsobem,* ***musí obsahovat jednoznačně a zřetelně vyjádřenou informaci, že tato inzerce je výlučně nabídkou na uzavření smlouvy***“, přičemž totéž *„platí přiměřeně i pro přímou nabídku takové registrace*“. Novelou byla dále ustanovení obchodního zákoníku o právních prostředcích ochrany proti nekalé soutěži doplněna o nový § 55, který smlouvy, při jejichž uzavření byl porušen zákaz nekalé soutěže, sankcionuje absolutní neplatností. Aby nemohlo být namítáno, že mezi katalogovou společností a podvedeným podnikatelem neexistuje soutěžní vztah, byla novelou rozšířena generální klauzule nekalé soutěže (§ 44 odst. 1 ObchZ) v tom smyslu, že za nekalou soutěž je třeba považovat jednání způsobilé přivodit újmu nejen soutěžitelům a spotřebitelům, ale nově též *„dalším zákazníkům*“ a dále v tom smyslu, že za nekalosoutěžní je třeba považovat nejen jednání v hospodářské soutěži, ale nově též jednání v *„hospodářském styku*“.

Ustanovení § 46 odst. 5 a § 55 ObchZ již ve své rozhodovací praxi aplikoval Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky (dále jen „Rozhodčí soud při HK ČR a AK ČR“). Ten svůj závěr o neplatnosti smlouvy uzavřené na základě klamavého

formuláře odůvodnil tím, že katalogová společnost v rámci smluvního vyjednávání s podvedeným podnikatelem použila *„formulář, který neodpovídá zpřísněným nárokům na inzerci katalogových a obdobných služeb stanoveným v § 46 odst. 5 obchodního zákoníku“*[2]. V dané věci sice bylo na formuláři uvedeno, že se jedná o nabídku na uzavření smlouvy, tato informace však nebyla vyjádřena dostatečně jednoznačně a zřetelně, jak to požaduje § 46 odst. 5 ObchZ. Rozhodčí soud při HK ČR a AK ČR dále s odkazem na novelizované znění generální klauzule nekalé soutěže (§ 44 odst. 1 ObchZ) uvedl, že absence soutěžního vztahu mezi katalogovou společností a podvedeným podnikatelem nebrání použití ustanovení obchodního zákoníku o nekalé soutěži.

Rozpor s dobrými mravy a se zásadami poctivého obchodního styku, omyl a další možnosti obrany

Soudy stále rozhodují spory ze smluv uzavřených na základě klamavého formuláře před zmíněnou novelou obchodního zákoníku (tj. před 1.7.2010). Klade se tak otázka, jak v těchto případech právně argumentovat ve prospěch podvedených podnikatelů. Odpověď lze nalézt v soudní praxi, která při posuzování katalogových podvodů, k nimž došlo před 1.7.2010, v mnoha případech dovodila neplatnost takových smluv. Tento závěr přitom soudy opřely zejména o rozpor s dobrými mravy [§ 39 zákona č. 40/1964, občanský zákoník (dále též jen „ObčZ“)] a se zásadami poctivého obchodního styku (§ 265 ObchZ)[3], o omyl na straně podvedeného podnikatele (§ 49a ObčZ)[4], případně o nedostatek vůle (§ 34 ObčZ)[5]. Patrně nejobšírněji své rozhodnutí právně odůvodnil Rozhodčí soud pří HK ČR a AK ČR[6], který své závěry o neplatnosti smlouvy uzavřené na základě klamavého formuláře před 1.7.2010 založil na jejím rozporu s generální klauzulí nekalé soutěže, tedy na rozporu se zákonem (§ 39 ObčZ ve spojení s § 44 odst. 1 ObchZ ve znění účinném do 1.7.2010[7]), na rozporu s dobrými mravy (§ 39 ObčZ)[8] a se zásadami poctivého obchodního styku (§ 265 ObchZ) a na podstatném omylu podvedeného dle § 49a ObčZ (v rozhodčím nálezu se doslova uvádí: *„Based on the content and the visual form of the Order, the error essentialis is manifest and is obviously intentionally invoked by the Plaintiff*“). Nastíněnou argumentaci lze samozřejmě použít též podpůrně i v případech katalogových podvodů, k nimž došlo až po zmíněné novele obchodního zákoníku (tedy po 1.7.2010).

Nárok podvedeného na vydání bezdůvodného obohacení

Jestliže podvedený podnikatel katalogové společnosti již zaplatil registrační poplatek, může se domáhat vydání bezdůvodného obohacení vzniklého plněním z neplatného právního úkonu (§ 451 odst. 2 ObčZ)[9].

Závěr

Podnikatelé, kteří se stali oběťmi katalogových podvodů, jsou tedy českou právní úpravou výslovně chráněni podle předpisů proti nekalé soutěži (§ 46 odst. 5 ve spojení s § 55 ObchZ). Právní obranu proti katalogovým podvodům, k nimž došlo před 1.7.2010, lze argumentačně založit především na rozporu s dobrými mravy (§ 39 ObčZ) a se zásadami poctivého obchodního styku (§ 265 ObchZ), na rozporu se zákonem, který vyplývá z porušení generální klauzule nekalé soutěže (§ 39 ObčZ ve spojení s § 44 odst. 1 ObchZ), na omylu podvedeného podnikatele (§ 49a ObčZ), případně též na nedostatku vůle (§ 34 ObčZ). Posledně uvedené možnosti právní obrany budou zvláště aktuální, až vstoupí v účinnost nový občanský zákoník. Jeho ustanovení o nekalé soutěží, tj. jeho § 2946 a násl., totiž stávající znění § 46 odst. 5 ObchZ nepřejímají.

JUDr. Barbora Dubanská, LL.M., Ph.D.

František Neuwirth

CMS Cameron McKenna v.o.s.

Na Poříčí 1079/3a
110 00 Praha 1

Tel: +420 296 798 808
Fax: +420 221 098 000
e-mail: Prague@cms-cmck.com

---

[1] Srov. zprávu Evropského parlamentu ze dne 13. 11. 2008, č. A6-0446/2008, >>> zde.
[2] Rozhodčí nález Rozhodčího soudu pří HK ČR a AK ČR, sp. zn. Rsp 89/11, ze dne 11.7.2011; obdobně též rozhodčí nález Rozhodčího soudu pří HK ČR a AK ČR, sp. zn. Rsp 102/11, ze dne 11.7.2011.
[3] Srov. rozsudek Městského soudu v Brně sp. zn. 19 C 64/2008 ze dne 25.7.2011: „Mailová nabídka žalovaného, jejíž obsah žalobce akceptoval, se příčí dobrým mravům a odporuje zásadám poctivého obchodního styku tím, že o ceně služeb nabízených společností žalovaného hovoří jako o ceně konečné …“.
[4] Srov. rozsudek Městského soudu v Brně, sp. zn. 52 C 165/2010 ze dne 12.5.2011, v němž soud dospěl k závěru, že „žalovaný předstíral okolnost, která neexistovala (tj. že se jedná o formulář ČSÚ, který má sloužit k doplnění registru ekonomických subjektů, který ČSÚ vede), aby u žalobce vyvolal nesprávnou, resp. nedostatečnou představu o právních účincích právního úkonu – vyplnění a podpisu předmětného formuláře, tedy lstí vyvolal omyl“ a že tudíž „právní úkon spočívající v objednávce služeb … nelze považovat za platný.“
[5] Srov. rozsudek Městského soudu v Praze sp. zn. 19 Co 264/2007 ze dne 12.9.2007: „u pracovníka žalovaného chyběla vůle uzavřít smlouvu o inzerci, stejně jako chyběla vůle k uzavření dohody o rozhodném právu.“
[6] Srov. rozhodčí nález Rozhodčího soudu pří HK ČR a AK ČR, sp. zn. Rsp 1052/10, ze dne 30.8.2010
[7] Rozhodčí soud pří HK ČR a AK ČR podpůrně poukázal též na znění § 46 odst. 5 ObchZ, který byl v době vydání rozhodčího nálezu již účinný.

[8] Při hodnocení rozporu s dobrými mravy Rozhodčí soud při HK ČR a AK ČR podpůrně poukázal na trestný čin podvodu dle § 209 trestního zákoníku a na skutečnost, že jednání osob spojených s žalující katalogovou společností bylo v jiných jurisdikcích shledáno trestným.
[9] Srov. např. rozsudek Městského soudu v Brně sp. zn. 19 C 64/2008 ze dne 25.7.2011 nebo rozsudek Městského soudu v Brně sp. zn. 50 C 60/2008 ze dne 17.9.2010.

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Pozemkové úpravy aneb „malé“ vyvlastnění
- Nová éra v boji proti nekalým obchodním praktikám: Co přinese nové procesní nařízení EU?
- Licence LUC v podnikatelské strategii provozovatelů dronů
- Péče rodičů po novele od 1.1.2026
- K ukončování služebního poměru po novele zákona o státní službě
- Aktuality z práva internetu: kybernetická bezpečnost a online řešení sporů
- Zelené standardy pro výstavbu a renovace: jaké povinnosti přinese nová evropská úprava?
- Byznys a paragrafy, díl 25.: Započtení
- Zrušení bytového spoluvlastnictví včetně limitů soudní ingerence
- 2. díl ze série Pravidla a odpovědnost při provozování zimních sportů: Povinnosti provozovatele při závodech a trénincích: zabezpečení tratí a oddělení veřejného a sportovního provozu
- Protokol o předání díla jako podmínka zaplacení jeho ceny a k možné změně soudní praxe